

VODIČ KROZ IMENA ORIJENTALISTA

Dr. Mehmed KICO

Sažetak:

Arapski tekstovi, uglavnom, ne poklanjaju odgovarajuću pažnju preciznom pisanju vlastitih imena stranog porijekla, a to često uzrokuje mukotrпно prepoznavanje i pogrešno čitanje tih imena. Zbog nepostojanja znakova za neke glasove, u ispisu arapskim pismom se i dosta različita imena mogu naći napisana na isti način, kao što pokazuje primjer ispisa imena *R(udi) Paret* i *R(oland) Barth* na isti način (ر. بارت).

Uzroci nepreciznog prenošenja arapskim pismom ne izvire samo iz razlika u fonetskim sistemima, već i iz utjecaja maternjeg jezika orijentalista. I u literaturi na evropskim jezicima se susreću različito pisana imena istih orijentalista. To uvjerljivo potvrđuje primjer pisanja istogog imena u istorodnoj literaturi različitih jezičkih sredina: *Dominicus Gundisalinus* ili *Domingo Gundisalvo*.

Navedeni razlozi dovoljno opravdavaju nastojanje da se pruži popis što većeg broja orijentalista čija imena se susreću među pregaocima koji su za potrebe nebaštinika prikazivali literaturu sačuvanu na orijentalnim jezicima.

UVODNE NAPOMENE

Ne krijući zadovoljstvo što su mi ukazani povjerenje i čast da na bosanski jezik prevedem vrijedno djelo donedavnog profesora na Fakultetu islamskih nauka u Sarajevu, rahmetli Dr. Ahmeda Smajlovića *Falsafatu l-istišrāqi wa aṭaruhā fi l-adabi l-‘arabiyyi l-nu‘āširi* (Kairo, 1980),¹ napominjem da me je iskustvo, stečeno tokom prevođenja, opredijelilo da u sklopu jednog rada pružim uvide u izvorno pisanje imena što većeg broja orijentalista. Pošto se u arapskim tekstovima, po uvriježenoj navici, prisutnoj i u metodološkom postupku uvaženog autora pri pisanju djela iz predmeta prevođenja, ne pridaje dovoljno pažnje preciznom pisanju imena preuzimanih iz nearapskih izvora, korisnike arapskih tekstova ta činjenica često dovodi u situaciju da, na osnovu ispisa arapskom grafijom, pogrešno čitaju konkretno ime, ili da, zbog zamjene nekoga evropskoga grafema, usljed nepostojanja istovjetnoga glasa u arapskome fonetskom sistemu, zamjenu traže znakom za sličan glas, te, u krajnjem ishodu, budu prinuđeni da kao rješenje pogrešno prihvate neko poznato ime za koje im se učini da je obuhvaćeno ispisom. Radi ilustriranja zapadanja u naznačenu situaciju, navodim primjer dva imena, *R(udi) Paret* i *R(onald) Barth*, u sklopu kojih se arapskom grafijom, porodična imena *Paret* i *Barth*, mogu pojaviti istovjetno pretočena u ispis (بارت). Ako se jedno od navedenih imena koristi tako što se u tekstu, umjesto ispisa cjelokupnoga ličnog imena koristi inicijal (.) – još zamršenija je okolnost kad se navede samo porodično ime, što u praksi nije rijetkost – to od čitaoca zahtijeva mnogo truda i dovoljno specijalističkog znanja, da predosjetiti kako se, u datom slučaju, ne radi o šire poznatome književnom teoretičaru i semiotičaru Ronaldu Barthu, već o orijentalisti Rudiju Paretu.

Teškoće se ne svode na mukotrpano i nepouzdanu prenošenje u ispis arapskom grafijom, već u svemu udjela imaju i utjecaji maternjeg jezika istraživača koji je dolazio u dodir s radovima orijentaliste baštinika nekoga drugog jezika. Zato se i u evropskim jezicima mogu naći dokazi različitog pisanja imena istog aktera, kao što pokazuju parni ispisi imena nekih orijentalista, koje uzimamo kao primjere dosta raširene pojave. Tako se, ne samo u arapskoj literaturi već i u radovima na evropskim jezicima, mogu sresti različito pisana imena istih aktera. To uvjerljivo pokazuju parovi ispisa istih imena: *Dominicus Gundisalpinus* ili *Domingo Gundisalvo*, *Theodor William Juynboll* ili *Theodor Willem Juynboll*, *Mathias Norberg* ili *Mattias Norberg*, *Thomas Obicini* ili *Tommaso Obicini*, *Christian Ravis* ili *Christianus Ravius*, *Christopher Toll* ili *Christopher Tool*, *Carl Johan Tornberg* ili *Karl Johann Torenberg*, kakvi se mogu naći u tekstovima o istom predmetu porijeklom iz različitih govornih sredina.

Budući da se od rada obima primjerenog jednome periodičnom glasilu ne može ni očekivati da pruži prikaz uloge istraživača pismenosti sačuvane na orijentalnim jezicima, s osvrtom na njihovu objektivnost ili pristrasnost u ocjenjivanju zasluga date pismenosti za preporod evropske kulture i civilizacije, ističemo da nam je namjera ovdje iznijeti što više imena aktera koji su se, za potrebe korisnika iz neorijentalnih sredina, bavili prikazivanjem pismenosti o kojoj je riječ. Zato, kao najpotpuniji rad o orijentalistima, preporučujemo enciklopedijski leksikon ‘Abdu r-Raḥmana Badawīja,² koji donosi približno 900 imena aktera.

Odnos tih spisatelja prema građi pisanoj orijentalnim jezicima i nekim zasebnim pitanjima islamske vjere i arapske islamske kulture, prema našim uvidima, najuvjerljivije osvjetljavaju djela Naḡiba al-‘Affifija, Ḥusayna al-Harāwīja, Hāšima Zakariyyā.³ O zaslugama Arapa i islama u preporodu evropske kulture i civilizacije, najpotpunije govore djela Sigrid Hunke.⁴ Neke nacionalne kulture evropske provenijencije su svoje orijentaliste osvjetlile ponekim prigodnim napisom, kao što posvjedočuju radovi Artura Arberija, A. J. Arne, Harris Birkenlanda, Arne Melvingera, i drugi.⁵

U vezi s očekivanjima od iscrpnosti navedenih izvora, treba imati u vidu da popis aktera zaslužnih u nekoj kolektivnoj djelatnosti, vođenoj u jedome dužem vremenskom rasponu, nikad ne može biti potpun i konačan, da mu naravi određuju različiti povodi, ciljevi i kriteriji za odabir. Stoga se u nekim radovima posvećenim orijentalistima više prostora rezerviše za imena porijeklom s areala romanskih jezika, u drugim

1 Djelo predstavlja nezatno prerađen tekst doktorske disertacije odbranjene na Univerzitetu Al-Azhar, 1974. godine, a njegov prijevod se priprema za objavljivanje pod naslovom *Filozofija orijentalistike i njen uticaj na savremenu arapsku književnost*.

2 ‘Abdu r-Raḥman Badawī, *Mawsū‘atu l-mustašriqīna*, Dāru l-‘ilmi li l-malāyini, Treće izdanje, Bejrut, 1993.

3 Naḡib al-‘Affif, *Al-Mustašriqūna*, Bejrut, 1937.; Ḥusayn al-Harāwī, *Al-Mustašriqūna wa l-islāmu*, Maṭba‘atu l-manāri, Kairo, 1936.; Hāšim Zakariyyā: *Al-Mustašriqūna wa l-islāmu*, Kairo, 1965.

4 Ziḡrid Hūnkah, *Faḍlu l-‘Arabi ‘alā Ūrubā*, Prijevod: Fu‘ad Ḥusayn ‘Ali, Dāru n-nahḍati l-‘arabiyyati, Kairo, 1964.; Sigrid Hunke, *Allahs Sonne über dem Abendland*, Berlin, 1960.; Sigrid Hunke, *Allah ist ganz anders*, Bad König, 1990.

5 Ärtür Ärbari, *Al-Mustašriqūna l-briṭānyūn*, Prijevod: Muḥammad ad-Dassūqi an-Nuwayhi, London, 1946.; A. J. Arne, *La Suède et l’Orient ‘Svenskarna och Österlandet’*, Stockholm, 1952.; Harris Birkenland, *Nordens historie i middelalderen etter arabiske kilder*, Oslo, 1954.; Arne Melvinger, *Incursions des Vikings d’après les sources arabes*, Upsala, 1955.

počasno mjesto pripada baštinicima germanskih jezika, a u nekima su na najistaknutijem mjestu baštinici slavenskih jezika, itd.

Dok Wikipedia, za koju smatramo da korisnicima pruža podatke koji su prihvaćeni kao standard, navodi preko 400 imena orijentalista, od kojih je Nijemaca preko 100, Rusa preko 50, Francuza preko 50, Engleza oko 50, a Španaca svega 5, njihov broj, zajedno s orijentalistima Portugalcima, koji su nekad predstavljali jedinstvenu oazu islamske kulture, Andaluziju, u djelu ⁶Abdu r-Raḥamāna Badawīja zauzima jedno od najistaknutijih mjesta. Zanimljivo da je u Wikipediinome standardnom popisu rezervisano mjesto i za dvoje slovenačkih orijentalista,⁶ a iz bivše srpskohrvatske jezičke zajednice se niko i ne spominje, iako je, do dana u kojima je sačinjen navedeni popis, dobrih orijentalista tu bilo preko 60, u lokalnim i u svjetskim razmjerama značajnijih od spomenutih slovenačkih orijentalista. Dovoljno da potvrdi nepotpunost svih postojećih popisa, može biti izostavljanje ovdašnjih vrijednih orijentalista, među kojima je bilo tako značajnih pojedinaca s kojima su se mogle poistovijetiti cjelokupne ustanove ili škole orijentalistike. Takvi su, nesumnjivo, bili Safvet-beg Bašagić, Fehim Bajraktarević, Šaćir Sikirić, Teufik Muftić, Sulejman Grozdanić, Marija Đukanović, Dušanka Bojanić – Lukač, Hasan Kaleši, i brojni drugi, osnivači ili glavni nosioci aktivnosti orijentalističkih ustanova, koje imaju istaknuto mjesto, ne samo u kulturnoj historiji zemalja obuhvaćenih bivšom Jugoslavijom, već i daleko šire.

Ako je vrijeme od tri do četiri decenije, koliko približno iznosi radni vijek jednog istraživača, dovoljno da rezultate potvrdi kao vrijednosti koje iz aktuelnosti prelaze u kulturnu historiju, za saradnike časopisa „Prilozi za orijentalnu filologiju“ Orijentalnog instituta u Sarajevu, u prvih 25 godišta, počevši od broja 1. za 1950. godinu do broja 25. za 1975. godinu, može se slobodno reći da svi zaslužuju mjesto u jednome potpunijem popisu orijentalista.⁷ Uz njih je bilo poželjno navesti i imena arabista koji nisu obuhvaćeni sudjelovanjem u „Prilozima za orijentalnu filologiju“, ili su radove počeli objavljivati u „Prilozima ...“ do 1980. godine, kao i imena nekih budućih profesora Fakulteta islamskih nauka u Sarajevu, koji su tada na arapskim univerzitetima branili svoje magistarske teze i doktorske disertacije.

ALFABETSKI POPIS SABRANIH IMENA

Abbeloos (Jean Baptiste), Abel (Armand), Acoluthus (Andreas), Adamović (Milan), Adams (Charles), Adler (J. G. Christian), Aguéli (Ivan), Ahlwardt (Wilhelm), Aioli (Giacomo Maria), Åkerbald (Johan David), Alagić (Šukrija), Albornoz (Claudio Sanchez), Alcalá (de, Pedro), Alcantara (E. la Fuente), Albright (William), Alfonso (Pero), Aliev (G. I.), Aličić (Ahmed), Alić (H. Salih), Allard (Michel), Allemand (Jean), Allencon (de, P. Edward), Almquist (Herman Napoleon), Almquist (Kurt), Alonso (M.), Altaner (B.), Alting (Jacob), Alverni (de, Andre), Alwardt (Wilhelm), Amari (Michele), Amedroz (Henry Frederick), Amelineau (E.), Anjou (de, Charles), Andreas (F. C.), Anquetil-Duperron (Abraham), Antonelli (Nicolò Maria), Antonio (N.), Antuna (Melchior), Aquila (F. Antonio), Arbery (John Arthur), Arce (Pascual de Gayangos), Arnim (von, D.), Arnold (Thomas Walker), Arthorki (Jean), Asin (Jaime Oliver), Assemani (Joseph), Assemani (Simone), Assens (Casinos), Atkinson (James), Aurivillius (Carl), Ayalon (M. Rosan), Avennes (de, Constant);

Babinger (Franz), Bacat (Jacques), Bacher (Wilhelm), Baeza (de, Hernando), Bajraktarević (Fehim), Balbas (Leopoldo Torres), Balić (Smail), Baneth (David Hartwing), Baranov (H. K.), Barbatus (Joseph), Bardenhewer (Otto), Barges (J. Joseph Leandre), Barth (Henrich), Barth (Jacob), Bart (Karl), Barthelemy (Adrian), Barthelemy (de, E.), Bartholomey (Paulinus), Bartold (Vasily), Baskakov (Nikolay), Basset (Henry), Basset (Rene), Bašagić (Safvet-beg), Baudier (Michel), Bauer (Hans), Bausani (P.), Bazin (Louis), Beauchamp (Sir), Beaumier (A.), Becker (Carl Heinrich), Bećirbegović (Madžida), Bedwell (William), Beelen (Ian Theodor), Begović (Mehmed), Bejtović (Alija), Bekker (Karl Heinrich), Bel (Alfred

⁶ Jana S. Rošker i Mitja Saje. Kao i u brojnim drugim slučajevima, prilikom odabira se i u Wikipediinom popisu o formi vodilo računa više nego o suštini. Čini se da je u ovom slučaju bilo važnije pripadati zajednici koja formalno čini dio određenih evrocentrističkih integracija, negoli imati znatan broj u međunarodnim okvirima priznatih stručnih djela.

⁷ Tematski sam neke obradio u sklopu izrade magistarske teze pod naslovom *Arabistika u „Prilozima za orijentalnu filologiju“ od 1950. do 1975. godine*, odbranjene 1980. godine na Filološkom fakultetu Univerziteta u Beogradu. Neznatno prerađen tekst teze se upravo priprema za izdavanje, a jedan njen dio, objavljen je pod naslovom, *Studij arapskog jezika u Prilozima za orijentalnu filologiju od 1950. do 1975. godine* („Studia philologica“, Br. 1-2., Priština, 1981., str. 245-257). O dinamici rasta broja saradnika u kasnijim godištim „Priloga ...“, vidjeti: *Orijentalni institut u Sarajevu 1950.-2000.*, Orijentalni institut, Sarajevo, 2000.

Octave), Belenitskii (A. M.) Beliaev (E. Aleksandrovich), Bell (Richard), Bellarman (Johann), Belot (Jean Baptiste), Bendall (Cecil), Bennigsen-Broxup (Marie), Bensly (R. L.), Berg (Johann Peter), Bergsträsser (Gotthelf), Berchem (van, Max), Bercher (Leon), Berger (Mauro), Bernard (Augustin), Bert (T. De Moren), Bertel's (Evgenii Berthereau), Bertholet (A.), Besant (Walter), Bevan (Anthony Ashley), Beyer (C.), Bezold (Carl), Bhandarkar (R. Gopal), Bichurin (Nikita), Bickell (Gustav), Bickermann (E. J.), Binder (Leonard), Binyon (Laurence), Bittiner (Maximilian), Blachere (Regis), Bleye (P. Aguado), Boberg (Andreas), Bochartus (Samuel), Bohlen (van, Peter), Böhme (R.), Bocthor (Ellious), Boigues (Pons Francisco), Boissier (A.), Bojanić – Lukač (Dušanka), Bombaci (A.), Bomberg (Daniel), Boncompagni (B.), Bonelli (Luigi), Boodberg (Peter), Borges (Jorge Luis), Boschwitz (F.), Boulainvilliers (de, Henri), Bounaviti (E.), Bounoure (G.), Bourgad (Francois), Bouvat (L.), Bowring (Richard), Božović (Rade), Braunlich (Erich), Breasted (James Henry), Brechem (Max Avn), Bregel (Yuri), Brenning (E.), Bresnier (Louis Jaques), Breves (de, Francois Savary), Brill (E. J.), Brockelmann (Carl), Brockhaus (Hermann), Broglie (de, Duc), Brosset (Marie-Félicité), Broydé (Isaac), Brown (Eduard Granville), Brunnow (Rudolfe), Brunot (Ferdinand), Burnouf (Emile), Burnouf (Eugène), Burnouf (Jean Louis), Bruns (J.), Brunschvig (Robert), Brutzkus (Julius), Buchmann (Theodor Bibliander), Bučan (Danijel), Buhl (Franz), Buhle (J. G.), Bulić (Alija), Bulychev (Kir), Bünnow (R.), Burckhardt (Johann Ludwig), Burkert (Walter), Burkitt (F. C.), Burton (Francis Richard), Buskagrius (Johannes Petri);

Cagnat (Rene), Cahen (Claude), Calderon (S. Estebanez), Caldwell (Robert), Calligaris (Luigi), Campos (Jorge), Canard (Marius), Canes (Francisco), Cannon (G.), Canon (Edward), Cantemir (Dimitrie), Cantineau (J. De Mobines), Cappelus (Jacobus), Carden (Jean), Cardenas (A. Almagro), Carmodi (J.), Carpuzov (J. B.), Carriere (A.), Casanova (Paul), Casaubon (Isaac), Casiri (Michael), Caskel (Werner), Castillo (de la, A. Canovas), Catane (Leone), Catulli (Carmina), Celsing (Ulric), Celsius (Olof), Chaîne (Marius), Champolion (Jean Francois), Charpentier (Jarl), Chatelier (Ie, Alfred), Chauvin (M.), Chauvin (Viktor), Cherbonneau (Auguste Jacques), Cherville (de, Asselin), Chodźko (Aleksander), Christmann (Jakob), Christine (Ernestine), Chwolson (Daniel), Ciasca (Agostino), Cirre (de, M. Manzanares), Cirruli (Enrico), Cisneros (de, Jimenez Juan), Clark (Samuel), Clermont-Ganneau (Simon), Clewberg (Christopher), Coddera (Francisco), Cohen (David), Cohen (Marcel), Coichon (Amelie Marie), Colin (Georges Saraphin), Conde (Jose Antonio), Conrad (Lawrence), Cook (S. A.), Corbin (Henry), Cornwallis (Frederick), Cosquin (E.); Courell (Byles), Cowan (J. Milton), Cremona (de, Gerardo), Creswell (K. A.), Croix (de la, François Pétis), Crone (Patricia), Croke (William), Croprey (J.), Croze (Ia, Maturin Veyssière), Cureton (William), Cydones (Demetrius);

Čaušević (Ekrem);

Čehajić (Džemal);

Dahr (Thomas), Dalman (Gustaf), Dalmatie (de, Hermann), Damdinsüren (Tsendiin), Daniel (Norman), Daras (Navarro), Darmesteter (James), Davenant (Richard Alfred), Davids (Thomas W. Rhys), Dederling (Sven Emanuel), Defremery (Charles Francois), Deheuvels (Luc-Willy), Deiber (Hans), Delitzsch (Franz), Delphin (Georges), Demombines (Gaudefroy), Deny (Jean), Derenbourg (Hartwig), Derenbourg (Joseph), Derenburg (Renaud), Deverdun (Gaston), Devic (M.), Diakonov (Igor), Diakonov (M. M.), Dickins (Frederick Victor), Dietrici (Friedrich), Diez (Ernst), Digby (Simon), Dillmann (August), Dinet (Étienne), Dizdarević (Nijaz), Dizdar (Muhamed), Dmitriev (Nikolai), Dodge (Bayard), Domday (von, Franz), Dominguez (Garsia), Donzel (van, E.), Dooman (Eugene), Dorer (E.), Dorn (J. A. Bernherdt), Doughty (Ch. Montagu), Douty (Charles), Dowson (John), Dozy (Reinhart), Drake (Charles), Driesche (van den, Johannes), Dromin (E.), Dubeux (Louis), Dublar (Magnus), Duda (Hrbert Wilhelm), Dugat (G. Gustave), Dukes (Leopold), Dümischen (J.), Dunlop (Douglas Morton), Dunne (J. Heiwort), Duraković (Esad), Dussau (Rene), Duveyrier (Henri);

Džaka (Bećir);

Đindić (Slavoljub), Đulizarević – Simić (Aiša), Đukanović (Marija), Đurđev (Branislav), Đurić – Zamalo (Divna);

Eastwick (E. Backhouse), Eberhardt (Isabelle), Echard (J.), Egger (V.), Ehrenfels (von, Omar Rolf), Eichorn (Johann Gottfried), Eilers (Wilhelm), Eisenmenger (J. Andreas), Ekelöf (Gunnar), Eliade (Mircea), Eliseef (Nikita), Elichmann (Johann), Eliziere (M.), Elliot (sir, Henry), Elmgren (S.G.), Emilio (Lafuentey Alcantara), Empereur (I', Constantine), Endlicher (Stephan), Eneman (Michael), Engelman (de Jong), Eotvos (Joseph), Erpenius (van Thomas), Esnaval (de, A.), Estrup (I), Ettinghausen (Richard), Eydoux (Henri Paul), Evodius (Stephan), Ewald (Heinrich);

Fagnan (Edmond), Fairley (Barker), Falconer (I. G. N. Keithi), Farin (D.), Faublee (Jacques), Fedorenko (Nikolai), Felber (E.), Fenollosa (Ernest), Ferragut (Juan Artigas), Ferrand (Gabriel), Feti (Mehdiu), Fibonacci (Leonardo), Figuerolla (de, J. Martin), Filipović (Nedim), Fischer (August), Fischer (Wolfdietrich), Fitzgerald (Edward), Flandin (Eugène), Fleischer (Heinrich Leberecht), Flügel (Gustav Leberecht), Forsskål (Peter), Fouchekour (de, C. H.), Fougé (la, Jean-Pierre), Fraenker (E.), France (le, Abel), Francke (A. H.), Franklin (W.), Freeth (Zahra), Fresnel (Fulgence), Freytag (Georg Wilhelm), Frieder (Karl), Friedlander (Israel), Försskål (Petrus), Fueter (E.), Fulers (Karl), Fürst (Julius);

Gabelentz (von der, Georg), Gabelentz (von der, Hans), Gabrielli (Francesco), Gabrielli (Guseppe), Gagnier (Jean), Gajangos (Pascual), Galland (Antoine), Gamkrelidze (Tamaz), Gardin (J. C.), Gardner (E.), Gauthier (L. Marie Feliks), Gautier (E. F.), Gayard (Stanislas), Gazić (Leila), Geerken (Hartmut), Geiger (Abraham), Geiger (Wilhelm), George (Coedes), Gerbert (Silvestre Drugi), Gesenius (Wilhelm), Gessesch (Claudine), Geuthner (P.), Geyer (R.), Ghauvin (Victor), Gibb (Elias John Wilkins Hamilton), Gibbon (Edward), Giggeus (Antonius), Gil (Pablo Gili), Gilchrist (John), Gildemeister (Johann), Gilson (Etienne), Ginzler (F. K.), Glaser (Edward), Goge (de, Michael Johanna), Goitein (Shelomo Dov Fritz), Goldberg (Bär), Goldziher (Ignazij), Golenishchev (Vladimir), Golius (Jucobus), Gomez (Emilio Garcia), Gomperz (Theodor), Gonzalez (F. Fernandez), Gorden (Alexander), Goshkevich (Iosif), Gottschalk (Hans Ludwig), Graf (A. F.), Graf (Erwin), Graf (Georg), Grange (de la, Grangeret), Grekov (B. D.), Griffini (Eugenio), Grobba (Fritz), Grohmann (Adolf), Grotius (Hugo), Grotzfeld (Heinz), Grozdanić (Sulejman), Grubb (Andres), Gruber (Ernest), Grünebaum (von, Gustave), Gruschke (Andreas), Guadagnoli (Fillipo), Guidi (Ignazio), Guignes (de, Joseph), Guillonnet (Octave D. Victor), Gumilyov (Lev), Gundisalvus (Dominicus), Gustavino (Guillermo), Gutschmid (von, Alfred);

Habicht (Maximilian), Hadžibegić (Hamid), Hafizović (Mesud), Hageman (Johan Niklas), Halevy (Joseph), Hall (Isaac), Haller (von, Albert), Hamaker (Henrik Arnet), Hamann (Johann Georg), Hammer – Purgstall (Josef), Hanbt (R.), Handžić (Adem), Handžić (Mehmed), Haneberg (von, D. Bonifacius), Hanxleden (Johann Ernst), Hanot (Gabriel), Hardt (von der, Hermann), Harkavy (Abraham), Harrasowitz (Otto), Harris (I.), Hart (Heinrich), Hart (Julius), Hartmann (Martin), Hartmann (Ricardo), Hasandedić (Hivzija), Hassencamp (J. M.), Haug (Martin), Hausheer (Jakob), Hayit (Mirzabay), Heathote (Ralph), Heidemann (Stefan), Heidenstam (von, Verner), Heinz (Wilhelm), Hell (Joseph), Henning (Walter Bruno), Henry (Augustine), Herbelot (Barthelemy), Herbert (Aubrey), Herder (Johann Gottfried), Herling (von, Hermann), Hermelin (Eric), Herzfeld (Ernest), Hess (Jean Jaques), Hesse (Jonas Fredrik), Hesselgren (Eric), Hassencamp (Johann Matthäus), Heymann (A.), Hewit (R. M.), Hinckelmann (Abraham), Hincks (Edward), Hincks (Thomas Dix), Hir (le, Arthur-Marie), Hirschfeld (Hartwig), Hirt (J. F.), Hirzel (Bernhard), Hitzich (Ferdinand), Hodgson (Marshall), Hoffmann (A. Gottlieb), Hoffmann (Georg), Hofner (M.), Hogarth (D. G.), Hogarth (W. D.), Holm (Petrus), Hommel (von, Fritz), Horowitz (Joseph), Horten (Max), Houdas (Octave), Hourani (Albert), Hours (F.), Houtsma (Martin Theodor), Hrozný (Bedřich), Huart (Clemant), Huber (Anton), Humbert (Jean), Humbert (P.), Humić (Mustafa), Hunke (Sigrid), Hupfeld (Hermann), Hurgronje (Christian Snouck), Hurley (Sean), Huth (Georg), Hyspalensis (Johannes);

Iakuboskii (Aleksandar), Ichiran (Nihon Ōdai), Ideler (Christian Ludwig), Imamović (Mustafa), Irwin (Robert Graham), Irvine (A. K.), Irwing (Washington), Ivanov (V. Vsevolodovich), Ivanov (V. Alexeyevich), Isaksson (Bo);

Jacob (Georg), Jahn (Johann), Jakob (Georg), Janc (Zagorka), Janković (Srđan), Jäschke (Gotthard), Jahn (Gustaf), Janguas (Leopoldo Eguilay), Jarring (Gunnar), Jaubert (Amedee), Jeffery (Arthur), Jewett

(James Richard), Jonae (Sveno), Jones (John Harris), Jones (William), Justi (Ferdinand), Juynboll (Theodor William Jean);

Kadić (Alija), Kaempf (Saul Isaac), Kafarov (Pyotr), Kahle (Paul Ernst), Kahle (Sigrid), Kaleši (Hasan), Kammerer (A.), Kampfmeyer (Georg), Kantardžić (Muhamed), Karle (J.), Karve (Irawati), Kasumović (Ismet), Kay (H. Classes), Kazembek (A. Kasimovich), Kazimirski (Albert de Biberstein), Keddie (Nikki), Kennet (Robert), Kercher (Athanasius), Kern (Franz), Kern (Friedrich), Ketanensis (Robertus), Kevorkian (Hagop), Khazanov (Anatoly), Kico (Mehmed), Kirsten (Petrus), Klapproth (Julius), Kleinhaus (A.), Klostermaier (Klaus), Knös (Gustaf), Kohut (G. A.), Koldmodin (Johannes), Komorzynski (Egon), Kondo (Dorinne), Korkut (Besim), Korotayev (Andrey), Koren (Judith), Kościeszka-Żaba (August), Kosegarten (Johann Gotfried Ludwig), Kovalev (A. A.), Kowalewski (Józef), Kowalski (Tadeusz Jan), Koyre (Alexander), Kozlov (Pyotr), Kračkovskij (Ignatij), Kradin (Nikolai), Krämer (von, Alfred), Kraus (Paul Eliezer), Krebs (Emil), Krehl (Christoph), Krenkow (Fritz), Kreševljaković (Hamdija), Kristeller (P. O.), Kronholm (Tryggve), Krstić (Nevena), Kruse (F.), Kyrklund (Willy), Kryukov (Mikhail), Kuehnel (Ernst), Kuenen (A.), Kuhn (Ernst), Kúnos (Ignác), Kuntz (Ch.), Kutischman (E.), Kychanov (Evgenij Ivanovich), Kvacala (J.);

Labat (Rene), Labrange (de, Grangeret), Lagarde (de, Paul), Lagerlöf (Erland), Lambton (A. K. S.), Lamsden (Matthew), Lammens (Henry), Lamy (Thomas Joseph), Landauer (Samuel), Landberg (Carlo), Lane (Edward William), Lane-Pole (Stanley), Lane (Richard Douglas), Lange (Antoni), Langles (Louis Mathieu), Lanjuinais (J. D. Comte), Lanman (Charles Rockwell), Laoust (Henri), Lasinio (Fausto), Lassner (Jacob), Lator (S.), Laufer (Berthold), Laurbergius (J. Laurentii), Laurens (Henry), Laurent (C. M.), Lazard (Gilbert), Ledderose (Lothar), Lees (William Nassau), Lefmann (Salomon), Legrand (Jacques), Lehmann – Harpt (C.), Leistner (L.), Leitner (Gottlieb Wilhelm), Lenaeus (Johannes Canuti), Lerchundi (Jose), Levenq (Gabriel), Levy (H. J.), Levy (Silvain), Lewis (Barnard), Lillieblad (G. Peringer), Limonzin (R.), Lipse (J.), Little (Stephen), Littmann (Enno), Loeb (Isidore), Löfgren (Oscar), Loftus (Dudley), Long (James), Longdal (Adolf), Los Rios (de, J. Amador), Lowthian – Bell (Gertrude Margaret), Ludolf (Hiob), Lumsden (Matthew), Lundius (Daniel), Lyall (James Charles);

Ljubović (Amir);

Macan (Turner), Macartney (H. H. Carlyle), Machuel (Louis), Magnus (Albert), McDonald (Duncan Black), Macler (Frederic), Mahler (Eduard), Mai (Angelo), Maissonneuve (G. P.), Makiya (Kanan), Malan (Solomon Caesar), Mäll (Linnart), Malov (Sergey), Marçais (William), Marcel (Jean Joseph), Mardrus (Charles Joseph), Marey (E. R.), Margoliuth (David Samuel), Maronis (E.), Marraci (Abbe), Marrie (Aristid), Martelottus (Franciscus), Martini (Martino), Martin (Paulin), Martyn (Henry), Maspero (Gaston), Maspero (Henri), Masse (Henri), Massignon (Louis), Mattson (Emanuel), Maura (Antonio), Maxmuller (Friedrich), Mayer (Leo Ary), Mayerhof (Max), Maynard (de, Barbier Casimir Adrien), McCartee (Divie Bethune), McCormack (Gavan), Mehren (August Ferdinand), Meibom (M.), Melikishvili (Giorgi), Menant (Joachim), Mende (von, Erling), Mensing (Johannes Petrus), Merez (Fritz), Merx (Adalbert), Metoscita (Petrus), Metz (Adam), Meyer (Erbert), Meyerhof (Max), Meissner (Bruno), Michaelis (Johann David), Michel (Albin), Mielli (Aldo), Milescu (Nicolae), Millard (Alan), Mills (Lawrence Heyworth), Mingana (Alphonse), Mingante (Paolo), Minorsky (V. Fedorovich), Minus (Elias H.), Mitra (Rajendra Lala), Mittwoch (Eugen), Moberg (Axel), Mohl (von, Julius), Mohl (L.), Mohr (J. C. B.), Molianville (de, Barthelemy), Monachis (de, Raphael), Monnier (Jack), Montagne (Robert), Montano (Benito Arias), Monte Croce (de, P. Ricoldo), Morata (Nemesio), Morgas (E. Saavedra), Morillon (J.), Moritz (Bernard), Morley (William Hook), Moscati (O.), Moscati (Sabatino), Movers (Franz Karl), Muftić (Teufik), Muir (William), Mujezinović (Mehmed), Mujić (A. Muhamed), Müller (August), Müller (David Heinrich), Müller (Hermann), Müller (F. W. K.), Müller (Marcus Joseph), Müller (Wilhelm Max), Munier (Henri), Munk (Salomon), Muntaner (En Ramon), Muscarella (Oscar White), Mušić (Omer);

Nagel (Tilman), Nairon (Fauste), Nakićević (Omer), Nametak (Alija), Nametak (Fehim), Nallino (Carlo Alfonso), Nallino (Maria), Nau (Michel), Nayberg (H. Samuel), Nazarian (Stepanos), Nebria (de,

Antonio), Negri (Salomo), Nidham (Joseph), Nerducci (E.), Neumann (Karl Friedrich), Nevo (Yehuda D.), Nickolson (Reynold Allen), Niebuhr (Carsten), Nieto (Jose Moreno), Noja (Sergio), Nöldeke (Theodor), Norberg (Mathias), Nordling (Johan Theodor), Nurudinović (Bisera), Nyberg (Henrik Samuel);

Obermann (Julian Jöel), Obicini (Tommaso), Odaxius (Ludwig), Ockley (Simon), Olesnicki (Aleksej), Oettinger (J. Joseph), Olshausen (Justus), Opsopaeus (Cl. Johannis), Orbeli (Joseph), Otto (A.), Otto (W.), Oxnam (Robert);

Palacios (Miguel Asin), Palencia (Don Angel Gonzalez), Palmer (Edward Henry), Palmroot (Johannes), Paphelengius (Franciscus), Pareja (Felix Marine), Paret (Rudi), Parisot (J.), Pascual (Pertus), Pašić (Muhamed), Patai (Raphael), Patkanov (Kerope), Paulinus (Stephanus), Pelissier (L. G.), Pellat (Charles), Pellikanus (Karl), Pellicot (Paul), Perceval (de, Armand Pierr Caussin), Perez (Gonzalo), Perez (J. Augusto Sanchez), Perlmann (M.), Person (Per), Petermann (J. Heinrich), Peters (Francis Edwards), Pfander (K. Gotlieb), Philastre (Paul-Louis-Félix), Philby (St. John), Picavet (F.), Picot (Emile), Pigulevskaja (N. Viktorovna), Pinder (W.), Pinto (Olga), Pinto (V. De Sola), Piotrovsky (Boris), Piotrovsky (Mikhail), Pizzi (I.), Plessner (Martin), Playo (M. Mendenez), Plessner (Martin), Pococke (Edward), Pogadaev (V. Aleksandrovich), Poitiers (de, Pierre), Polivanov (Yevgeny), Poppe (Nicholas), Porter (Harvey), Postel (Guillaume), Potanin (Grigory), Pottier (Rene), Praetorius (Franz), Pretzl (Otto), Prevost (M.), Price (David), Price (Francis Wilson), Prideaux (Humphrey), Pritsch (E.), Provencal (E. Levi), Puin (Gerd), Purcell (Victor), Purgstall (Joseph von Hammer);

Quaresmius (Franciscus), Quatermere (Etienne Marc), Quetig (J.);

Rada (de, Don R. Jimenez), Radlov (Vasily), Raimer (Freimund), Raimondi (G. Battista), Raiter (Helmut), Rajković (Ljubinka), Ramić (Jusuf), Ramirez (Roman), Rampoldi (G. B.), Rasmussen (I. Lassen), Raymund (Andre), Ravis (Christian), Reckendorf (H.), Redžić (Husref), Regnier (Adolphe), Rehatsek (Edward), Reinaud (Joseph Taussaint), Reiske (Johann Jacob), Reitzensten (R.), Reland (Adrianus), Remusat (Abel), Renan (Ernest), Renaudot (Abbe), Renaudot (Eusèbe), Rendall (John Hermann), Rescher (Oskar), Retat (L.), Reuss (E.), Revaisse (Paul), Revzin (F.), Rhodokanakis (Nikolaus), Ribera (Julian), Rieu (Ch. P. Henri), Rink (Ferdinand), Ritsema (Rudolf), Ritter (Helmut), Robles (Francisco Guillen), Roca (P.), Rödiger (Emil), Rodinson (Maxime), Rodriguez (D. Cabanellas), Roerich (de, George), Roerich (Svetoslav), Rolando (A.), Romagnoli (Ettore), Romano (David), Ronconi (Pio Filippini), Ronzevalle (Sebastien), Rosell (Radi), Rosen (Friedrich August), Rosen (Georg), Rosen (Victor Romanovič), Rosenberg (Otto), Rosenmüller (Ernst F. Karl), Rosenthal (Franz), Rosenzweig (v. V. Ritter), Ross (E. Denison), Rossi (Ettore), Rossini (Carlo Conti), Rostgaard (Fridrich), Rošker (Jana S.), Rückert (Friedrich), Rudbeck (Olof), Rudbeckius (Johannes), Rundgren (Frithiof), Ruska (J. Ferdinand), Rybakov (Vyacheslav), Rycout (Paul), Ryer (du, Andre), Rypka (Jan);

Sachau (Karl Edward), Sacy (de, Silvestre Antoine Isaac), Said (Edward), Şăineanu (Lazăr), Saint-Prot (Charles), Saje (Mitja), Salamacius (de, Claudius), Sale (Roge), Sale (George), Salje (M. A.), Salvatorelli (L.), Samoylovich (A. Samuel), Sancy (de, Achille Harlay), Sandström (H.), Sanguinetti (B. Raphael), San-Miguel (de, Duque), Saint-Denys (de, M. J. Léon), Santillana (Sapientia), Santon (Aларcon Maximiliano), Sardar (Ziauddin), Sarton (Georges), Satow (Ernest Mason), Sauvaget (Jean), Savary (Claude-Étienne), Sauaire (Henri), Scaliger (Joseph), Schaade (A.), Schack (von, Graf), Schaefer (Hans Heinrich), Schaeffer (Philipp), Schakhet (Joseph), Schaht (Joseph), Schefer (Ch.), Schell (Orville), Scherman (Lucian), Schilleriana (Schultzio), Schiaffini (A.), Schiaparelli (Celestino), Schiaparelli (Guidi), Schimmel (Annemarie), Schirmier (H.), Schlösinger (Max), Schlözer (F.), Scholz (J. M. Augustine), Schmiedt (G. C.), Schmidt (Isaac Jacob), Schmidt (Nathaniel), Schmoelders (August), Schorr (Moses), Schrader (Eberhard), Schröder (M. G.), Schultens (Alber), Schultens (Henrik Albertus), Schultens (Jean Jeack), Schulthes (Fridrich), Schnurrer (de, Friedrich), Schwally (Friedrich), Schwanitz (Wolfgang), Schwartz (E.), Schwarz (Paul), Schwegger (Salomon), Scott (Michael), Seccombe (Thomas), Sedillot (L. P. E. Amelie), Segert (Stanislav), Segobia (de, Juan Alfonsi), Seetzen (Ulrich Jaspar), Seidel (Anna), Seif (Theodor), Sejourne (P.), Sękowski (Józef), Selden (John), Seligmann (F. R.), Seligsohn (Max), Sellers (Ovid), Sellheim (Rudolf), Senart (Emile), Serjeant (R.

B.), Servet (Miguel), Seybold (Christian Friedrich), Shaw (Stanford), Sherring (M. A.), Shileyko (Vladimir), Sickenberger (J.), Sidersky (D.), Sidikov (Bahodir), Sikirić (Šaćir), Silajdžić (Alija), Simić (Vojislav), Simon (Robert), Simonet (Francisco Javier), Silesia (de, D. Germanus), Sionita (Gabriel), Sjöbring (Pehr), Skilliter (S. A.), Slane (de, W. McGuckin), Smajlović (Ahmed), Smend (R.), Smith (Cordwainer), Smith (Payne), Smith (William Robertson), Sobernheim (Moritz), Socin (A.), Söderblom (Nathan), Soerbo (F.), Sokolović (Osman), Soldanis (de, Aguis), Solden (Wilmor), Soret (Frédéric), Sousa (de, Joao), Spaho (Fehim), Sparwenfeldt (Johan Gabriel), Speyer (Heinrich), Spiegelberg (Wilhelm), Spiegel (von, Friedrich), Spiess (Otto), Spitta (Wilhelm), Spitaler (Anton), Sprenger (Aloys Christopher), Spuler (Bertold), Staël-Holstein (von, Alexander), Staunton (George), Stein (Aurel), Steiner (Heinrich), Steiner (Richard), Steingass (Joseph Francis), Steinschneider (Moritz), Stephen (Leslie), Stern (Philippe), Stickel (Johann Gustav), Stillman (Norman), Strack (Hermann), Strauss (Leo), Strelcyn (Stefan), Stridsberg (Haqvin), Strothmann (Rudolf), Stumme (Hans), Struve (Vasily Vasilievich), Sućeska (Avdo), Sukenik (E. L.), Sušić (Hasan), Suter (Heinrich), Suvorova (Anna), Svanborg (Anders), Swoboda (Rudolf);

Šabanović (Hazim), Šamić (Jasna), Šarbatov (G. Š.), Škaljić (Abdulah), Šukrić (Nijaz);

Taechner (Franz), Talavera (de, Hernando), Tanasković (Darko), Tappi (Nicolas), Tarrago (Julian Ribera), Tarrasse (Henri), Taschener (Franz), Tassy (de, Joseph H. Garcin), Tazy (de, Coquebert), Tebas (Martinez Ernesto), Tegnér (Esaias), Teichman (Eric), Terserus (Uno Johannis), Thabault (Roger), Thomas (E.), Thomeé (G.), Thompson (Caton G.), Thorbecke (Heinrich), Thorndike (Lynn), Tingstadius (Johan Adam), Tisdall (William St. Clair), Toledo (de, Pedro), Tool (Christopher), Tomaschek (Wilhelm), Torberg (Karl Johan), Torrey (Charles Cutler), Toussaint (Reinaud Joseph), Trako (Salih), Tratschs (Jroslaus), Trever (Kamilla), Trifunovski (Jovan), Trinkler (Emil), Triton (Arthur Stanley), Troeltsch (Ernest), Troupeau (Gerard), Tschudi (Rudolf), Tsereteli (Giorgi), Tsybikov (Gombojab), Tucci (Giuseppe), Tuch (Johann Ch. Friedrich), Tullberg (Otto Fredrik), Turayev (Boris), Tychsen (Oluf Gerhard), Tychsen (Thomas Christian), Twells (L.);

Udam (Haljand), Ukhtomsky (Esper), Ullendorff (Edward), Urach (von, Albrecht), Urfe (de, Honore);

Yadrintsev (Nikolai), Yanguas (L. Eguilaz), Yinke (Chen), Yong (de Peter);

Vaccari (Oreste), Vámbéry (Ármin), Vallenzuella (P. A.), Vallicrosa (J. M. Miliás), Vasalli (M. Antonio), Vassilyeva (Ludmila), Vast (H.), Vaux, (de, Bernard Carra), Venerabilis (Petrus), Ventrone (G.), Verner (K.), Vernet (J.), Veselovsky (Nikolay), Veth (Johannes Pieter), Vida (de la, Giorgio Livì), Viers (de, Matthys), Virginio (Giovanni), Virolleaud (Charles), Vives (Preto), Vloten (van, Gerolf), Vogel (E. G.), Vogüé (de, Melchior), Vollers (Karl), Voste (J. M.), Vullers (Johann August);

Waardenburg (J. D. J.), Wahrmund (Adolf), Wail (Gotthold), Ward (William Hayes), Waldschmidt (Ernst), Walikhanuli (Shokan), Wallin (Georg August), Walz (A.), Walzer (R. Richard), Wansbrough (John), Wargers (des, Noel), Warner (Lewinus), Weber (Chr. F.), Weber (Stefan), Wedemeyer (Christian), Wehr (Hans), Weil (Gotthelf), Weil (Jürgen W.), Wellhausen (Julius), Wensinck (Arend Jan), Westerhoff (Jan), Westermarck (Edvard), Wetzler (Heinrich Joseph), Wetzstein (Johann Gottfried), Widmanstetter (Johann), Wiedemann (E. Albrecht), Wieillard (Jean Louis), Widengren (Leo), Wiet (Gaston), Wilkins (David), Winckler (Hugo), Windischmann (F. H. Hugo), Witek (P.), Woepcke Franz, Woepcke (Franz), Wohl (H.), Wolf (Christof), Wolfson (Harry Austryn), Wood (Antony), Wright (G. Ernest), Wright (William), Wunderlich (R.), Wüst (Walther), Wustefeld (H. Ferdinand);

Zahirović (Šaban), Zarco (J.), Zaydin (Franciscus Godera), Zenker (Theodor), Zetterstéen (Karl Vilhelm), Zeumer (J. Friedrich), Ziegler (A. W.), Zimmern (Heinrich), Zimolong (B.), Zhukovskaia (Natalia), Zlatar (Behija), Zotenberg (Hermann), Zuniga (de, Gonzalo), Zunz (Leopold), Zwemer (Samuel Marinus);

Ždralović (Muhamed).

ZAKLJUČAK

Budući da sam koristio radove koji su objavljeni uglavnom prije najmanje pola stoljeća, a da se ni sam nisam želio izlagati riziku time što bih dao prednost jednima u odnosu na druge, ni ja ne mogu tvrditi da nudim potpun popis imena orijentalista. Vjerovatno zbog toga što od vremena njihovog djelovanja nije prošlo vrijeme potrebno da se pređe u kulturnu historiju, ni u bilo kojem od korištenih izvora nisu spomenuta neka imena koja su među savremenima bila najblistavija, kao što su Hans Wehr, Hans Deiber, Annemarie Schimmel, Sigrid Hunke, H. K. Baranov, A. A. Kovalev, G. Š. Šarbatov, Albert de Biberstein Kazimirski, i brojni drugi, a ja sam ih uvrstio u svoj popis.

Za razliku od drugih kraćih pregleda, koji tretiraju orijentaliste jednoga jezičkog areala, ili pripadnike neke orijentalističke škole, zatim Wikipedie koja navodi približno 400 imena, pa i enciklopediskog leksikona orijentalista °Abdu r-Raḥamāna Badawīja, s približno 900 imena, ja sam, crpeći ih iz većeg broja izvora, iznašao približno 1100 imena istaknutih aktera. U vezi s tom činjenicom, opravdano je primijetiti da su orijentalistima istraživačima, ponekad pridruživani i istaknuti prevodioci, pa čak i izdavači, a to je razumljivo s obzirom na to da su se izdavaštvom u ranijim vremenima često bavili ljudi koji su imali jako dobre uvide u zbivanja i tokove naučne oblasti u čiju službu su stavljali svoje djelovanje. Moguće je i da se radilo o privlačenju pažnje izdavača, koji u svakom vremenu imaju važno mjesto u promovisanju naučne djelatnosti, kao što se dogodilo i u slučaju koji sam ja iskustveno prošao, kad je moje prijevode romana Nedžiba Mahfuza, koji su doživjeli dva izdanja, izvještač spomenuo uz zasluge koje namijenio isključivo izdavaču. Među izdavačima djela iz orijentalistike je bilo veoma istaknutih pregalaca, znalaca kultura s Istoka, kao što to svojim primjerima potvrđuju Otto Harrasowitz, Anton Spitaler, Bertold Spuler, i drugi. Među najzainteresovanijima za istraživanje, ne smo rukopisne građe, već i dostogruća arapske nauke, iz reda sveštenika kojih je bio znatan broj, zgodno je primijetiti da je bilo i nosilaca najviših dužnosti u organizaciji crkvene vlasti. Najznačajniji među njima su bili Gerbert od Oriljaka, posvjedočeni prijatelj muslimana i Arapa, papa, poznat pod imenom Silvester Drugi, te Huan Himenez, ozloglašeni kardinal iz vremena djelovanja inkvizicijskih sudova u Arapskoj Španiji.

LITERATURA

- ° Afifi (al-), Naḡib: *Al-Mustašriqūna*, Bejrut, 1937.
- ° Annānī (al-), ° Alī: *Al-Mustašriqūna wa l-ādābu l-°arabiyyatu*, „Al-Hilālu“, august, 1932.
- Ārbarī, Ārtūr: *Al-Mustašriqūna l-briṭānyyūn*, Prijevod: Muḥammad ad-Dassūqī an-Nuwayhī, London, 1946.
- Arne, A. J.: *La Suède et l'Orient 'Svenskarna och Österlandedet'*, Stockholm, 1952.
- Badawī, ° Abdu r-Raḥman: *Mawsū°atu l-mustašriqīna*, Dāru l-°ilmi li l-malāyini, Treće izdanje, Bejrut, 1993.
- Bahiyy (al-), Muḥammad: *Al-Fikru l-islāmiyyu l-ḥadītu wa šilatuhu bi l-isti°māri l-ḡarbiyyi*, Bejrut, a.n., naročito odjeljak pod naslovom: *Al-mubašširūna wa l-mustašriqūna wa mawqūfuhum mina l-islāmi*, str. 515-612
- Birkeland, Harris: *Nordens historie i middelalderen etter arabiske kilder*, Oslo, 1954.
- Dāḡir, Yūsuf As°ad: *Mašādiru d-dirāsati l-adabiyyati*, Bejrut, 1961.
- Ḥalīl, Ibrāhīm Aḡmad: *Al-Mustašriqūna wa l-mubašširūna wa mawqūfuhum fi l-°Ālami l-°arabiyyi l-islāmiyyi*, Kairo, b.g.i.
- Harāwī (al-), Ḥusayn: *Al-Mustašriqūna wa l-islāmu*, Maṭba°atu l-manāri, Kairo, 1936.
- Harāwī (al-), Ḥusayn: *Naḡnu wa l-mustašriqūna*, „Al-Ma°rifatu“, juli 1932.
- Ḥarbūṭlī (al-), ° Alī Ḥusnī: *Al-Mustašriqūna wa t-tārīḡu l-islāmiyyu*, Kairo, 1970.
- Ḥasūna, Muḥammad Amīn: *Al-Mustašriqūna bayna l-adabayni l-qadīmi wa l-ḥadīti*, „Al-Ma°rifatu“, august 1932.
- Ḥawmānī (al-), Muḥammad: *Al-Mustašriqūna*, „Ar-Risālatu“, 26. juli 1937.
- Ḥiḡāzī, Maḡmūd Fahmī: *Ittiḡāḡātu l-mustašriqīna fi dirāsati l-ḡayāti l-luḡawiyati fi l-°ālami l-°arabiyyi l-ḥadīti*, „Al-Maḡallatu“, juni 1966., str. 67-72.
- Hūnkah, Ziḡrid: *Faḡlu l-°Arabi °alā Ūrubā*, Prijevod: Fu°ad Ḥusayn °Alī, Dāru n-nahḡati l-°arabiyyati, Kairo, 1964.
- Hūnkah, Ziḡrid: *Šamsu l-°Arabi tašā°u °alā l-Ḡarbi*, Prijevod s njemačkog na arapski, Dāru l-āfāqi l-ḡadīdatu, Bejrut, 1964.
- Hunke, Sigrid: *Allah ist ganz anders*, Bad König, 1990.
- Ḥusaynī (al-), Iḡḡāq Mūsā: *Al-Istišrāqu – naš°atuhu wa taṭawwuruḡu wa aḡḡāfuhū*, I, Maṭba°atu l-Azhari, Kairo, 1967.
- Ibn Nabiyy, Mālik: *Intāḡu l-mustašriqīna wa aṭaruhū fi l-fikri l-islāmiyyi l-ḥadīti*, I, Dāru l-iršādi, Bejrut, 1969.
- Ka°āk (al-), ° Utṡmān: *Šaḡḡātun sawḡā°u min tārīḡi l-mubašširīna*, „Al-Hilālu“, oktobar, Kairo, 1973.

- Kico, Mehmed: *Arabistika u Prilozima za orijentalnu filologiju od 1950. do 1975. godine. Hercegovacka komponenta*, „Hercegovina“ 11.-12., Mostar 2000., str. 273.-288.
- Kico, Mehmed, *Studij arapskog jezika u Prilozima za orijentalnu filologiju od 1950. do 1975. godine*, „Studia philologica“, 1-2/1981, Priština 1981., str. 245-257.
- Labbān (al-), Ibrāhīm ʿAbdu l-Maḡīd: *Al-Mustašriqūna wa l-islāmu*, Kairo, 1970.
- Lewis, Bernard: *The Question of Orientalism*, The New York Review of Books, June 24. 1982.
- Melvinger, Arne: *Incursions des Vikings d’après les sources arabes*, Upsala, 1955.
- Munaḡḡīd (al-), Šalāḡu d-Dīn: *Al-Muntaqā min dirāsāti l-mustašriqīna*, Kairo, 1955.
- *Orijentalni institut u Sarajevu 1950.-2000.*, Orijentalni institut, Sarajevo, 2000.
- Ramić, Jusuf: *Sovjetska orijentologija i islamska kultura*, „Preporod“, Sarajevo, juni, 1976.
- Said, Edward – Oleg Graber – Bernard Lewis: *Orientalism: An Exchange*, The New York Review of Books, Augusti.
- Sūsī (as-), Mabruk: *Al-Mustašriqūna wa l-ḡaḡāratu l-islāmiyyatu*, „Mar’ātu s-Sāḡili“, Br. 22., 1970.
- Šarbāšī (aš-), Aḡmad: *At-Tašawwufu ʿinda l-mustašriqīna*, Kairo, 1966.
- Vikande, Stig: *Araber, vikingar, vringar*, Norrtälje 1978.
- Zakariyyā, Hāšim Zakariyyā: *Al-Mustašriqūna wa l-islāmu*, Kairo, 1965.

Summary

الموجز

A GUIDE THROUGH NAMES OF THE ORIENTALISTS

المرشد إلى أسماء المستشرقين

Mehmed Kico

محمد كيتسو

Arabic texts mainly do not pay an adequate attention to a precision in writings of the names of foreign origin, and this often causes incorrect reading of the same. Thus we may come across two quite different names written in a same way such as *R(udi) Paret* i *R(oland) Barth* become identical in the arabic text (ر. بارت).

The causes of these imprecisions do not lay only in the variation of phonetic systems, but are rather caused by the influence of the mother tongue of the orientalist. In the texts written in European languages we also come across different spelling of the name of same person. This is evident in the following example where the same name is written differently in the texts concerning the same field of interest but in different languages: *Dominicus Gundisalinus* or *Domingo Gundisalvo*.

This alone is an incentive enough to validate the efforts to try and offer in one place the list of the maximum possible number of the orientalists.

إن النصوص العربية لا تولي الاهتمام المطلوب للكتابة الدقيقة للأسماء الأجنبية، مما يسبب في كثير من الأحيان قراءة خاطئة لتلك الأسماء. ونظرا لعدم وجود علامات لبعض الأصوات، فإن الكثير من الأسماء المختلفة يمكن كتابتها بالحروف العربية بنفس الطريقة. ما يؤكد على سبيل المثال كتابة اسم *R(udi) Paret* و *R(oland) Barth*، ر. بارت.

إن أسباب الكتابة الخاطئة بالأبجدية العربية لا تنبع فقط من الاختلاف في النظم الفونيمية (نظم الوحدات الصوتية). بل تنبع أيضا من تأثير اللغة الأم عند المستشرقين. إذ نجد في المراجع المكتوبة باللغات الأوروبية اختلافات في كتابة أسماء المستشرقين ذاتهم. وهذا ما يؤكد بقوة كتابة الاسم ذاته في المراجع التي تنتمي إلى نفس المنشأ في بيئات لغوية مختلفة: مثل دومينيكوس غونديسالينوس *Dominicus Gundisalinus* أو دومينغو غونديسالفو *Domingo Gundisalvo*.

إن الأسباب المذكور تكفي لتبرير محاولة تقديم قائمة بأكبر عدد ممكن من أسماء المستشرقين الذين تُداول أسماؤهم بين المشتغلين الذين عرضوا المؤلفات المحفوظة باللغات الشرقية تلبية لاحتياجات الأجانب.